

Doc. PhDr. Miloš Řezník, Ph.D.
Gleisstr. 9
D-04229 Leipzig

Posudek k diplomové práci
Milana Scholze
Argumentace historickým příkladem v národně orientovaných
společenskovědních textech konce 19. a začátku 20. století v komparativní
perspektivě:
Masaryk, Unamuno, Dmowski, Gökalp

Předkládaná práce usiluje formou analýzy vybraných textů, zastupujících čtyři různá národní prostředí, o příspěvek k otázkám traktování dějin v souvislosti s formulováním národních programů resp. představ o národním charakteru v době vrcholící nacionalizace evropských společností. Spojením tří tematických perspektiv – národního hnutí resp. národní politiky, historické reflexe a společenskovědní práce – si autor vytvořil produktivní kombinaci, která umožnila formulovat výpovědi prakticky ke všem třem rovinám. Historické reprezentace a národní identita přitom tvoří pro práci dvě roviny, v nichž koresponduje s významnými tématy současných historiografických a širě společenskovědních a kulturněvědných diskusí.

Po tematickém a metodickém úvodu práce přináší zevrubný přehled základních, dané téma relevantních problémů společenského vývoje sledovaných zemí (Čech, Španělska, Polska a Osmanské říše resp. Turecka), následuje oddíl věnovaný čtveřici vybraných autorů a třetí část, analyzující již jednotlivé, pro analytický rozbor zvolené texty. Tato část však již není úvodním přehledem, nýbrž první rovinou důkladného rozboru jednotlivých spisů. V následujícím oddíle je pak provedena komparativní analýza na základě zvolených srovnávacích kritérií. Na závěr pak jsou představeny a komentovány výsledky tohoto srovnání.

Samozřejmě by bylo ve vztahu k hlavnímu tématu možné formulovat výhrady jak k volbě objektů srovnání, autorů a jejich textů, tak i k rozsahu kontextualizace analýzy v různých směrech. Právě v těchto kritických bodech však spočívá hned několik pozitiv předkládané práce: autor si jich je nejen vědom (a sám na řadu z nich upozorňuje), nýbrž je schopen zvolit smysluplné a pragmatické řešení, umožňující bez mnoha odboček efektivně analyzovat zvolené texty a pregnančně formulovat výsledky svých pozorování. Je si vědom rizik a hranic svých výpovědí a potřebnosti jejich další kontextualizace, zároveň však volí takový postup, v němž linie od formulace problému přes rozbor textů, uplatnění komparativní metody a příslušnou argumentaci až po shrnutí výsledků (korespondujících s postavením badatelského problému na začátku práce) zůstávají zřetelné a dobře sledovatelné. To je jistě cena, za kterou stálo za to jít nikoliv neproblematickou cestou „hermeneutické exegeze“ několika zvolených prací (kromě Masaryka jde v podstatě vždy pouze o jediný text každého ze zbývajících autorů), izolovaných od řady souvislostí různého druhu – postup, který bohužel stále hojně uplatňuje např. současná literární věda. Narozdíl od její větší části však Milanu Scholzovi nešlo o programové odmítnutí osobních,

kulturních, politických, vědeckých, vlivových a jiných kontextualizací, nýbrž o pragmaticky zvolenou metodiku pracovního a argumentačního postupu.

Jako mimořádně slibná se jeví také volba čtyř prostředí z různých periferií evropského modernizačního vývoje pozdního 19. a 20. století. I když práce v tomto směru (tj. ve vztahu k otázce periferity) nechává velkou část svého potenciálu stranou, formuluje zde řadu postřehů a pozorování, které by pro diskuse o periferitě mohly být zajímavé. Problematickou stránku do jisté míry představuje zasazení zvolených textů (ponechávám stranou možné diskuse o jejich reálném významu nejen v daném národním rámci, ale i v kontextu působení a myšlenkového vývoje jednotlivých autorů) do souvislosti se společenskovědními reflexemi. Pojem společenské vědy tu zůstává do značné míry otevřen a možná by bylo přece jen lépe jej nahradit pojmem jiným, směřujícím spíše ke společensko-teoretickým, politickým aj. reflexím. Zatímco Masarykovy práce do kontextu společenské vědy své doby jistě lze zařadit, u jiných zvolených textů je to přinejmenším problematické.

Autorovo vypořádávání se s metodickými nástrahami jeho práce je však promyšlené a z velké části i suverénní. To platí nejen pro volbu a argumentaci tematického a pramenného zúžení, ale i pro aplikaci komparativní metody. Její uplatnění je v zásadě dynamické, tj. autor nedochází k nějakým výsledkům v podobě pevných protikladů a typů, nýbrž v závislosti na konkrétní perspektivě neustále přeskupuje jednotlivé autory tu do téže skupiny, tu k různým typům. Především ve své aplikační fázi (srovnávací kapitole) a při formulování výsledků tak práce působí velice zralým dojmem.

Z těchto důvodů ji bez zásadnějších výhrad doporučuji k úspěšné obhajobě. Jakkoliv konkrétní výsledek musí být také výsledkem této obhajoby, v dané chvíli nemám důvod navrhnout jiné než nejlepší ohodnocení Scholzovy diplomové práce.

Lipsko, 22.5.2009

